

Åbent brev til regeringen, Folketinget, KL og Danske Regioner vedr. Digitaliseringsstrategien

Dataetisk Råd har med stor fornøjelse gennemgået Digitaliseringsstrategien *'Sammen om den digitale udvikling' 2022-2030* og hilser den velkommen. Strategiens 61 initiativer afspejler regeringens ambition om at bruge digitale redskaber til at lave et bredspektret løft af det danske samfund. Dataetisk Råd er enige i, at digitalisering rummer et stort potentiale og bemærker samtidig, at potentialet kun kan indfries, hvis vi som samfund bruger data og nye teknologier efter dataetiske værdier og principper. Et vigtigt omdrejningspunkt for øget digitalisering af Danmark er brugen af borgernes data, og det forudsætter, at befolkningen kan have tillid til, at deres data håndteres etisk og ansvarligt.

Dataetisk Råd finder det af den grund positivt, at visionen *"Et stærkt, etisk og ansvarligt digitalt fundament"* har fået en central plads i Digitaliseringsstrategien som én blandt de i alt ni visioner for Danmark. Dataetisk Råd støtter op om denne vision, der viderefører og styrker en række vigtige offentlige enheder og tiltag, der i dag fremmer dataetik og digital ansvarlighed i Danmark. Det drejer sig blandt andet om Datatilsynet, den virksomhedsrettede indsats og satsningen på digitaliseringsklar lovgivning, der skal sikre, at lovgivningen kan omsættes til digitale løsninger på en effektiv, datasikker og etisk ansvarlig måde. Ikke mindst er Dataetisk Råd særdeles positiv over, at rådet videreføres og fortsat kan bidrage til at skabe samfundsmæssig debat om dataetik og understøtte en etisk ansvarlig dataanvendelse i erhvervslivet og i den offentlige sektor.

Samtidig vil Dataetisk Råd gerne fremhæve, at etik og ansvarlighed er en ambition, der ikke kan indfries alene med afgrænsede initiativer. En dataetisk tilgang handler om at sætte mennesket i centrum på tværs af alle Digitaliseringsstrategiens initiativer. Det indebærer bl.a., at dataetiske principper tænkes ind allerede i udarbejdelsen af nye tiltag, og at de forbliver et vedvarende fokus i alle faser af initiativet. Et sådan fokus på dataetik kræver prioritering, og Dataetisk Råd må her betone, at det ikke kommer af sig selv. Generel opmærksomhed og offentlig debat om dataetik kan ikke forventes at være tilstrækkeligt til at sikre, at dataetiske værdier og principper bliver respekteret i alle dele af nye digitale projekter. Dataetisk Råd opfordrer derfor til, at regeringen tager de nødvendige skridt, der kan bidrage til at sikre et velforankret fokus på dataetik i Digitaliseringsstrategiens mange anbefalinger.

Dataetisk Råd anbefaler på denne baggrund, at der for de initiativer, der indebærer etablering af større digital infrastruktur eller platforme, kan nedsættes et Advisory Board til at yde rådgivning og sparring i udviklingsprocessen med fokus på bl.a. dataetik. I den forbindelse vil

Dataetisk Råd fremhæve de gode erfaringer fra udviklingen af Smittestop-appen og Coronapasset. Her havde Dataetisk Råd sammen med andre organisationer plads i et Advisory Board tilknyttet hvert projekt og bidrog herigennem til at sikre et fokus på bl.a. privatliv og andre centrale dataetiske værdier og principper i udviklingen af de to apps. For begge apps viste denne indsats sig afgørende for befolkningens tillid til og dermed også danskernes villighed til at bruge de to apps. I Digitaliseringsstrategien er der mange tiltag, der kunne have gavn af et Advisory Board. Dataetisk Råd bidrager gerne med relevant rådgivning, når der eksempelvis skal udvikles en ny samtykkeløsning (initiativ nr. 8). Rådet bidrager også gerne med at sætte fokus på de dataetiske implikationer, der er forbundet med datadeling (initiativ nr. 7) og med udviklingen af digitale løsninger, automatisering samt bedre udnyttelse af nye teknologier og data (initiativ nr. 13). Inddragelse af Dataetisk Råd i disse og en lang række andre indsatser vil medvirke til, at dataetikken ikke bliver en luftig ambition, men at de konkrete teknologiløsninger er forankret i ansvarlighed og dataetik.

I forlængelse heraf opfordrer Dataetisk Råd også kraftigt til, at dataetik prioriteres i rammerne for Digitaliseringsrådet, som nedsættes i regi af Digitaliseringsstrategien. Det kan ske både ved at sikre medlemskab til personer med relevant faglig indsigt i dataetiske problematikker og ved at kommissoriet for rådet afspejler et tydeligt fokus på ansvarlighed og dataetik.

Dataetisk Råd opfordrer også regeringen til at stille krav om, at der udarbejdes dataetiske konsekvensanalyser eller dataetiske vurderinger af indvirkninger for initiativer, der har væsentlig berøring med især borgernes data. Dataetisk Råd stiller sig gerne til rådighed og yder assistance med at styrke dataetiske kompetencer bl.a. ved at bidrage til at udforme relevante dataetiske værktøjer, materialer eller kompetenceopbyggende workshops, som myndighederne kan anvende. Sådanne værktøjer kan være et vigtigt afsæt for udviklingen, idet de kan identificere dataetiske risici tidligt i projektforsløbet og på den baggrund give anledning til at overveje, hvordan projektet kan indrettes, så disse risici minimeres. Eksempelvis er det her vigtigt at fremhæve initiativ nr. 30: *'Ny teknologi og borgernes selvrapporterede data'*.

Selvrapporterede sundhedsdata kan forventes at spille en større rolle i fremtiden, og derfor er det relevant på forhånd at skabe gode rammebetingelser for dette initiativ. Eftersom sundhedsdata baserer sig på meget følsomme data af forskellig karakter og kvalitet, rummer indsamlingen og brugen af sådanne data en række dataetiske dilemmaer, som det er vigtigt at tage højde for i initiativet.

Dataetisk Råd bemærker tillige, at Digitaliseringsstrategien med fordel kan stille krav om, at statslige, regionale og kommunale myndigheder bør udarbejde en dataetisk politik. En politik aftvinger konkret stillingtagen til dataetiske spørgsmål og kan fremme en kultur for dataetisk bevågenhed i organisationerne. Udarbejdelse af en dataetisk politik har i den private sektor vist sig at være velegnet som startskud til at arbejde med dataetik bredt set, og lignende positive erfaringer kan forventes blandt offentlige myndigheder. Her kan eksempelvis fremhæves Gladsaxe Kommune og Erhvervsministeriet, der for nylig har lanceret dataetiske politikker, som

bør være til inspiration i kommunalt og statsligt regi. Dataetisk Råd opfordrer på denne måde til at bruge Digitaliseringsstrategien som en anledning til at udbrede best practices på tværs af den offentlige sektor.

Dataetisk Råd bemærker derudover, at de kommende politiske forhandlinger om Digitaliseringsstrategien også er en god lejlighed til at diskutere grænserne for digitaliseringen af det danske samfund. Grundtonen i Digitaliseringsstrategien er, at data og digitalisering rummer store gevinster for samfundet, at vi som samfund i højere grad skal bruge data og digitalisering, samt at denne udvikling skal accelereres. Dataetisk Råd mener, at vi som samfund skal have en nuanceret diskussion af hvad, hvor meget og hvordan, der skal digitaliseres. Det er efter rådets opfattelse også bydende nødvendigt af hensyn til tilliden og opbakningen til samfundets institutioner, at borgerne bliver inddraget i denne diskussion. Vi skal huske på, at databaserede teknologier ikke altid kan erstatte den menneskelige refleksion og forståelse for kontekst, som ikke uden videre kan erstattes med de matematiske og statistiske modeller, som de digitale løsninger er baseret på. Dataetisk Råd minder om, at en menneskelig kontakt til myndighederne er vigtig for mange borgere, især i relation til offentlige services, hvor en relation mellem myndighed og borgere er central. Digitale løsninger må ikke fjerne værdien af mødet med borgerne. Her vil rådet eksempelvis pege på initiativer som nr. 16, *'10-årsplan for ny teknologi i den offentlige sektor'*, der vil frigøre 10.000 årsværk på baggrund af en fremskrivning af teknologisk kapacitet. Det er i denne forbindelse vigtigt, at vi undgår projekter, hvis ambition ikke kan indfries og som får skadelige virkninger for f.eks. borgerbetjening, retssikkerhed samt grundlæggende rettigheder. Det ville skabe mistillid og dermed modvilje imod offentlig digitalisering. Med hensyn til digitalisering af borgerbetjening og komplekse sagsbehandlingsopgaver er det naturligvis også afgørende, at de anvendte teknologier er modne og kan tilvejebringe den nødvendige dømmekraft og kontekstforståelse.

Dataetisk Råd ser også med en vis bekymring på et andet gennemgående træk i strategien, nemlig at borgernes data i højere grad skal indsamles og udnyttes til at skabe bedre offentlige service, innovation og sikre datadreven grøn omstilling. Data fra borgerne rummer et potentiale for gevinster, men det er vigtigt, at dataminimeringsprincippet overholdes, at der er fuld gennemsigtighed omkring, hvordan data bliver brugt, ligesom det er afgørende, at enhver brug af borgernes data er baseret på frivillighed. Sådanne dataetiske principper er endnu vigtigere, når data skal deles på tværs af den offentlige sektor og med private virksomheder. Ligeledes bør de politiske parter også overveje, hvordan implementeringen af Digitaliseringsstrategiens tiltag kan tilgodese borgere, der i dag oplever barrierer for at bruge digitale redskaber – barrierer, som kan tænkes at stige med øget digitalisering. Digitaliseringsstrategien indeholder allerede nødvendige og hensigtsmæssige initiativer, der skal sikre, at alle rustes til at deltage i et højt digitaliseret samfund, men vores eksisterende erfaringer med at lukke gabet mellem høje og lave digitale kompetencer har vist, at det er svært. Af den grund bør det være et klart udgangspunkt, at borgerne har ret til at bruge alternativer til de digitale løsninger, og at det skal være muligt at møde mennesket bag myndigheden.